

**Miljø- og
Fødevareministeriet**
Miljøstyrelsen

Landskab og Skov

J.nr. 2019 - 4520

Ref. JERUF

Den 22. januar 2020

**Miljø- og
Fødevareministeriet**
Naturstyrelsen

Bornholm

Ref. DOBJE

Den 20. januar 2020

Ekkodalens Moser

Notat om borgermøde og hørings svar for 2. offentlighedsfase

Høringsnotatet indeholder et resumé af indkomne bemærkninger og hvordan de er behandlet. Bemærkninger hidrører fra borgermødet d. 28. november 2019 samt høringsfasen i perioden d 4. november 2019 til og med 2. januar 2020.

Der er i høringsfasen, ud over emnerne drøftet på borgermødet, indkommet 4 høringsvar.

De indkomne bemærkninger til 2. offentlighedsfase har ikke haft indflydelse på udformningen af miljøkonsekvensrapporten, og den rettes ikke efterfølgende. Bemærkningerne har derimod haft betydning for Miljøstyrelsens udformning af afgørelse om tilladelse, idet der har været behov for supplerende oplysninger fra Naturstyrelsen.

Sammenfatning af indkomne høringsvar og deres inddragelse i miljøkonsekvensrapporten og afgørelsen.

Resumé	Bygherres bemærkninger	Miljøstyrelsens bemærkninger	Konsekvens
Friluftsliv Der var ét indkommet høringsvar, samt flere spørgsmål om stier på borgermødet. Disse drejer sig om etableringen af nye, samt renoveringen af eksisterende stier både indenfor og udenfor projektområdet.	Forslag til stier inden for projektområdet er imødekommet. Flere bemærkninger vedrører stier uden for projektområdet, hvorfor de ikke behandles her. Skiltning og forbindelse mellem nye og eksisterende stier er en del af Naturstyrelsens normale drift, hvorfor det ikke er omfattet af Miljøkonsekvensvurderingen	Høringsvar giver ikke anledning til bemærkninger.	Da forslag inden for projektområdet er imødekommet giver dette ikke anledning til ændringer i forhold til afgørelsesudkastet.
Fortidsminder	Forslag udenfor projektområdet	Høringsvar giver ikke	Da bemærkningen omhandler

Der var høringsvar vedr. tilstedeværelsen af fortidsminde (Helleristning) på Loklippen.	behandles ikke i projektet	anledning til bemærkninger.	tilstedeværelsen af fortidsminde uden for projektområdet giver det ikke anledning til ændringer i forhold til afgørelsesudkastet.
<p>Hydrologi</p> <p>A. Et høringsvar angiver, at vandet ved Skyttedam og Thorevandet ikke lægger sig der hvor Miljøkonsekvensrapportens kort viser og henviser til at lægge større vægt på kort fra 1600- og 1700-tallet.</p> <p>B. Til Borgermødet blev der spurgt om der kommer mere vand i Læsåen om sommeren?</p> <p>C. Et høringsvar peger på to emner, som ikke direkte er behandlet i miljøkonsekvensrapporten: C1.</p>	<p>A. Ældre kort er upræcise og tager ikke hensyn til senere ændringer i terræn og vandløb. Vandstanden i Skyttedam har historisk været højere, men en hævnning vil påvirke arealer syd for vejen, dvs. uden for projektområdet.</p> <p>B. Nej. Sommervandføringen vil stadig være ringe. Se også svar C1.</p> <p>C1. Ifølge den hydrologiske model vil middelvandføringen neden for projektområdet blive ca. 1 % mindre</p>	<p>A. Det er Miljøstyrelsens vurdering, at de beregnede modeller, der blandt andet indeholder data om topografi, klima og vandstrømninger i jorden, vil give et mere sandsynligt billede af hvordan vandstanden vil være, da der vil være sket ændringer i disse forhold siden 1600 og 1700-tallet.</p> <p>B. Høringsvar giver ikke anledning til bemærkninger.</p> <p>C1. Høringsvar giver ikke anledning til bemærkninger.</p>	<p>A. Det giver ikke anledning til ændringer i forhold til afgørelsesudkastet.</p> <p>B. Det giver ikke anledning til ændringer i forhold til afgørelsesudkastet.</p> <p>C1. Det giver ikke anledning til ændringer i forhold til afgørelsesudkastet.</p>

<p>Læså's hydrologiske forhold og ændringer modelleres inden for projektområdet. Konsekvenser af vandføringsforholdene for Læså fra Ekkodalen og sydpå til havet er ikke behandlet nærmere, hvilket kan være relevant.</p> <p>C2. Ved ændring i vandniveau i Vallensgård mose, hvor mere iltrigt vand vil blive ledt ind i mosen, kan det være relevant at vurdere eventuelle ændringer i de naturlige geokemiske forhold i mosens sedimentære</p>	<p>end før, hvilket er uden betydning for vandløbssystemet. Reduktionen skyldes lidt øget fordampning på grund af det nye vådområde.</p> <p>I perioder med meget stor afstrømning vil den maksimale vandføring neden for projektområdet blive en smule mindre end nu, fordi vandføringen udjævnes lidt mere. Det skyldes, at drænene og pumpen sættes ud af funktion, således at vandet forsinkes i det ny engareal. Udjævningen mindsker den hydrauliske belastning af vandløbet ved meget stor afstrømning, hvilket er positivt, men effekten er lille og uden væsentlig betydning.</p> <p>C2. Der ledes ikke mere iltrigt vand til Vallensgård Mose og vandspejlet i mosen ændres ikke, hvorfor der ikke sker ændringer i de geokemiske forhold.</p>	<p>C2. Miljøstyrelsen uddyber Naturstyrelsens bemærkning med, at Vallensgård mose, som beskrevet i miljøkonsekvensrapporten, holdes hydrologisk "adskilt" fra</p>	<p>C2. Det giver ikke anledning til ændringer i forhold til afgørelsesudkastet.</p>
--	---	---	---

lag.		vandløbssystemet og tilstanden vil derfor være uændret. Påvirkningen der er fremhævet vil udelukkende ske på det areal der på nuværende tidspunkt er landbrugsjord.	
<p>Klimavirkning</p> <p>A. Et høringssvar påpeger at det er ikke sandsynliggjort, at der er tørv (>12%C) i området som krævet af et lavbundsprojekt, da jordprøverne ikke er analyseret for kulstofindhold, og Tørv2010 ikke er anvendt. Overslaget over projektets klimavirkning bør man derfor ikke lægge vægt på.</p> <p>B. På Borgermødet var der bekymring for fremtidige grundvandstigningers betydning</p>	<p>A. Projektet er ikke et lavbundsprojekt, og der er derfor intet formelt krav om, at det skal have en positiv klimapåvirkning. Det medgives, at overslaget over klimapåvirkning kun er omtrentligt, og der lægges ikke vægt på det ved beslutning om realisering.</p> <p>B. Områdets natur vil påvirkes af klimaforandringer, f.eks. i</p>	<p>A. Det er korrekt, at jordprøverne ikke er analyseret for kulstofindhold og at overslaget derfor ikke er nøjagtigt. Formålet med projektet er at skabe et større og mere sammenhængende vådområde til gavn for både mennesker og natur. Der lægges derfor ikke afgørende vægt på klimavirkningen, da denne blot er en positiv effekt af projektet.</p> <p>B. Høringssvar giver ikke anledning til</p>	<p>A. Begrundelsesafsnittet i tilladelsen er ændret så der ikke længere fremgår mængder, men blot at der vil være tale om en positiv klimavirkning.</p> <p>B. Det giver ikke anledning til ændringer i forhold til afgørelsesudkastet</p>

	<p>form af varmere somre samt flere skybrud og øget nedbør i vinterhalvåret. Dette kan medføre større oversvømmelser af moser og enge såvel som perioder med større udtørring. Ændringerne vil påvirke naturen i området på samme måde som andre steder i landet, men de gennemførte tiltag er ikke i sig selv sårbare over for forandringerne.</p>	bemærkninger.	
<p>Hensyn til fuglelivet Tekst i udkast til tilladelse kræver at stien til Egeholmen har en afstand på mindst 300 m til kortlagte levesteder for plettet rørvagtel og rørhøg.</p> <p>Det er en fejl, at afstanden er angivet til mindst 300 m i Miljøkonsekvensrapporten. Faktum er, at den projekterede sti, som har været i</p>	Do.	<p>Det er på baggrund af bygherres oplysninger om stiens afstand til de kortlagte levesteder, at det oprindelige vilkår blev fastsat. Formålet med vilkåret var at sikre, at stien, hverken nu eller senere, bliver placeret tættere på de faktiske</p>	<p>Vilkår om stiens afstand til yngleområder for rørvagtel og rørhøg præciseres og begrundelsen herfor uddybes i afgørelsen.</p>

<p>høring ligger mindst 230 m fra det kortlagte yngleområde for rørhøg.</p> <p>Stien er ca. 410 m lang. De første ca. 230 m forløber i et eksisterende spor, der er slået af den tidligere ejer. De sidste og sydligste ca. 180 m er en ny trampesti fra foden af højen 'Egeholmen' over toppen og frem til udsigtspunktet på sydsiden.</p> <p>Stien er projekteret i samarbejde med DOF Bornholm. Placeringen er nøje udvalgt, da den vurderes at forstyrre fuglelivet mindst muligt og samtidig giver publikum den størst mulige oplevelse. Stien går gennem sumpskov, stiger op på højen, som tidligere var en ø i den gamle istidssø, og derfra har man udsigt ud over de naturgenoprettede enge, vandløb og vandhuller.</p> <p>Stiens placering er over 300 m fra det faktiske yngleområde for rørhøg, da den østlige kant af det kortlagte yngleområde reelt er mere end 100 meter bredt tæt pilekrat, som dermed</p>		<p>levesteder. Som det oplyses er stiens placering nøje udvalgt i samarbejde med DOF Bornholm, og vurderes ikke at påvirke fuglelivet væsentligt. Placeringen af denne er uændret i forhold til, hvad der er vurderet på og som har været i høring.</p> <p>Det er derfor Miljøstyrelsens vurdering, at vilkårets ordlyd kan præciseres, således at afstanden til de faktiske levesteder angives.</p>	
---	--	--	--

<p>ikke er at betragte som egnet ynglested for arten.</p> <p>Stien er placeret langt fra de eksisterende kerneområder og i stort omfang skjult af skov, bag pilekrat, og i afstand fra de kommende vådområder. Dette betyder, at der ikke vil være væsentlige forstyrrelser i umiddelbar nærhed af de faktiske yngleområder.</p> <p>Det kan således fortsat fastholdes, at der ikke vil være en væsentlig påvirkning af levestedet for rørhøg.</p>			
--	--	--	--